

Hương sắc Ngự Mai

Bùi Kim Chi

Xuân đã về. Về thật rồi. Lặng ngắm mai Đồng Nai rộn rã vườn cảnh, khoe sắc tôi ngậm ngùi nhớ mai Huế. Người Huế từ xưa đã có thú chơi mai. Thú thưởng mai bắt đầu từ Hoàng cung Huế sau ra đến nhà vườn của quan lại vương giả trong triều... Huế có một loại mai rất thơm, độc, lạ - mùi hương đặc trưng; giống mai quý và rất hiếm này được vua "tôn vinh", thường lăm trong dịp Tết Nguyên Đán hằng năm - Ngự Mai.

Mai ngự là "nữ hoàng" của tất cả các loại mai có ở Huế ngày xưa như Thủy Xuân, Hoàng Mai, Bạch Mai, Tứ Quý Mai... Thủy Xuân là hoa mai rừng, do ảnh hưởng của thời tiết, mưa nắng khắc nghiệt của Huế nên thân mai gầy guộc, nhìn không bắt mắt; thế nhưng cứ Xuân về, Tết đến, có năm mưa lạnh, Thủy Xuân vẫn vườn cảnh bung hoa 5 cánh rời và mỏng, mùi hương thoảng nhẹ; khoe sắc vàng tươi với thân cây căng đầy nhựa sống. Thế mới biết sức chịu đựng của Thủy Xuân.

Hoàng Mai hương thơm hơn Thủy Xuân, cũng nở 5 cánh, thi thoảng có 6 cánh. Ngày xưa, gia đình nào có Hoàng Mai nở 6 hoặc hiếm lắm là 7 cánh vàng tươi là gia đình đó mừng vui - một năm an lành, yên vui, hạnh phúc, phước, lộc đã "gõ cửa" nhà. Ngày nay, do cách chăm bón hoa của nhà vườn, Hoàng Mai đặc biệt có cây bung 8 cánh. Hoàng mai đẹp, sắc vàng tươi, tượng trưng cho mùa xuân và không thể thiếu trong dịp Tết Nguyên Đán của người Việt (miền trung và nam có mai vàng), riêng miền bắc có hoa Đào.

Bạch Mai màu trắng, cánh nhỏ, rất xinh cũng nở vào dịp Tết như Hoàng Mai nhưng người Huế không chuộng Bạch Mai để chưng trong ngày Tết. Tứ Quý Mai là mai Tứ Thời bung hoa suốt bốn mùa Xuân, Hạ, Thu, Đông và cho lá quanh năm. Hoa cũng màu vàng, xinh xắn, cánh mỏng, nụ hoa màu nâu nhạt. Khi hoa tàn, đài hoa ngả màu đỏ sẫm. Ngắm mai Tứ Quý trong vườn nhà, lòng người cảm thấy vui, thanh thản và cảm nhận như hương vị Tết đang quấn quanh đầu đây.

Đặc biệt, Ngự Mai - giống mai "Nữ Hoàng", rất hiếm; ngày xưa rất ít người dân trồng. Trồng Ngự Mai, phải có tấm lòng, một lòng một dạ với Ngự Mai, phải bỏ rất nhiều công sức, chăm bón cây chu đáo giúp Ngự Mai cho hoa đúng hạn, đẹp, sắc sảo, độc đáo để tiến cung vào dịp tết Nguyên Đán. Vì thế Ngự Mai ngày xưa chỉ có ở cung đình. Mai Ngự tiến vua phải có đủ ba yếu tố "Cổ - Kỳ - Mỹ". Cổ là cây mai lâu năm, in dấu ấn thời gian thể hiện sự chăm hoa đặc biệt của người trồng. Kỳ là kỳ thú, độc đáo tạo điểm nhấn cho người thưởng mai. Mỹ là cây mai đẹp sắc sảo nhưng phải hài hòa thể hiện sự trang nhã, quý phái. Ngự Mai khoác lên mình chiếc áo vàng tươi, đẹp, độc đáo, trang nhã, cao sang - nét đẹp huyền bí của tạo hóa ban riêng cho Ngự Mai rất hợp với khung cảnh hoàng gia.

Ở cung đình ngày xưa, khi được ngắm Mai Ngự các quan triều Nguyễn còn gọi Ngự Mai bằng một tên khác nữa - Mai Vương Giả, bởi vẻ sang trọng, quý phái của hoa. Ngự Mai rất thơm, mùi hương đặc trưng, quyến rũ khách thưởng hoa. Hoa có 5 cánh, tròn đầy, mảnh và mỏng như lụa. Khi nở, cánh hoa khít lại, tựa vào nhau ếp, kín đáo. Đặc biệt nụ mai có màu vàng, to đầy, căng bóng, lá dài, nhỏ, màu xanh biếc, rìa lá có hình răng cưa. Sau này, do cách tạo giống, dưới bàn tay khéo léo của nhà vườn Mai Ngự có 6, đặc biệt có cây 7 cánh và lá có màu xanh ngọc, non tơ, mơn mớn đẹp mắt. Dưới nắng xuân, vườn ngự của hoàng cung lấp lánh bởi những cây Ngự Mai khoe nụ vàng, bung hoa tuyệt sắc. Với vẻ đẹp toàn mỹ từ sắc hương đến thân, cành, lá Ngự Mai dạo chơi thanh thoát trong vườn xuân như một tiểu thư "cành Vàng lá Ngọc" giữa muôn ngàn hoa lá xô xao khi chúa xuân về. Đẹp và lãng mạn vô cùng. Cũng từ đó, Ngự Mai còn có tên "Cành Vàng Lá Ngọc"... Vẫn biết đây là giống mai vàng rất quý và hiếm, ngày xưa chỉ có ở hoàng cung; nhưng nay một số rất ít vườn cổ ở Huế còn lưu giữ được giống Ngự Mai, chủ vườn đã bỏ rất nhiều công sức chăm sóc và nếu bán thì giá thành rất cao. Cũng có vườn xưa trồng được Mai Ngự nhưng theo truyền thống của dòng dõi quan lại quý tộc, gia đình quý phái của Huế; chủ nhân đã bí mật không muốn trưng bày cho người khác biết, chỉ để dành riêng cho người trong gia đình cùng nhau thưởng lăm trong dịp Xuân về Tết đến.

Đây là cách chơi mai truyền thống của người Huế xưa còn giữ lại được của chủ nhân một vườn cổ ngày nay. Đó là thú chơi mai tao nhã, sang trọng, quý phái phù hợp với "cung cách" và "dáng vẻ" rất "thần" của Ngự Mai ngày xưa. Ngày nay, tên mai "Vương Giả", mai "Lá ngọc cành vàng" không còn nữa, chỉ còn lưu tên Ngự Mai

hoặc Mai Ngự. Nghe cũng rất cao sang. Tôi đã từng được nghe lời tâm tình của một chủ nhân vườn cổ Huế với một anh chủ trẻ nhưng "mê" ngắm và thưởng mai Huế để rồi anh đã bỏ tất cả để "theo" mai...

"Chơi mai đúng nghĩa của cổ nhân, khi thưởng mai phải tập trung tâm hồn để đạt đến - Cảnh giới nghệ thuật - thì người thưởng mai mới cảm nhận được bóng dáng của tâm hồn mình qua dáng đẹp và đài các của hoa; biểu hiện từ thân - cành - lá - hoa. Khi ấy, tâm hồn mình như đang chìm đắm trước vẻ đẹp "diệu kì" của một mỹ nhân. Để rồi...tâm hồn mình - thăng hoa".

Tôi thật sự ngưỡng mộ chủ vườn cổ - một người có tâm hồn nghệ thuật cao siêu, riêng dành tặng cho những người "yêu" mai và "người ấy" cũng có những rung cảm tâm hồn đặc biệt như chủ nhân vườn cổ của Huế. Ngày xưa, Tết đến con người cảm nhận được rất rõ sự thiêng liêng của trời đất... Xuân về, nhả lộc khắp nơi cuộn vào không gian, lãng đãng trong không khí Tết với màu mai vàng tươi của Mai Ngự ở cung đình và Hoàng Mai của người dân dã xứ Huế.

Thế rồi, qua "mùng" - mùng ba, Ngự Mai từ từ thả cánh, đài hoa chuyển màu hồng đỏ... Thời gian Xuân sắc của Mai Ngự đã qua

Bùi Kim Chi